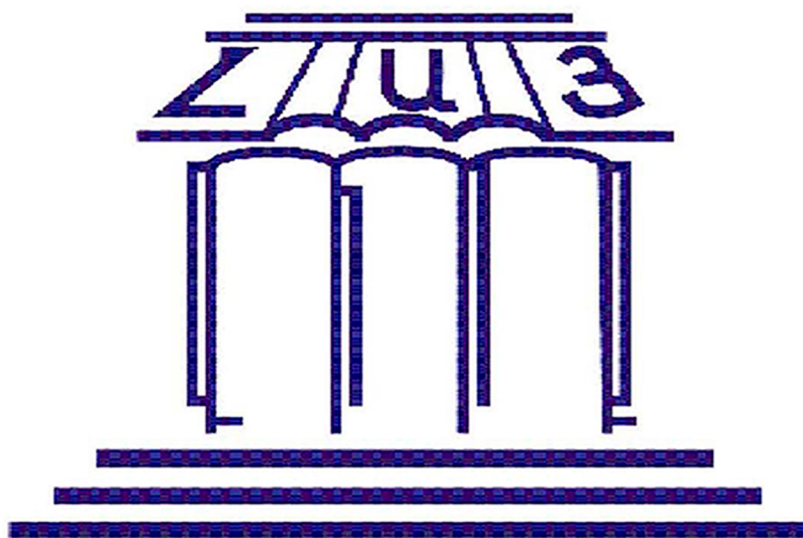

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3928

ՀԱՍՆ
ԼՈՒՍԹՈՂԿՈՍԱՏ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏ

Մ. ՅՈՒ. ԼԵՐՄՈՆՏՈՎ

ԾՆՆԴՅԱՆ 125-ԱՄՅԱԿԻ
ԱՌԹԻՎ

(ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ)

ԿԱԶՄԵՑ Հ.ՍՈՒԿԱՆՅԱՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ - 1939

021

1 - 26

021
L-46

ՄԻԽԱՅԻԼ ՅՈՒՐԻՅԵՎԻՑ ԼԵՐՄՈՆՏՈՎԻ

ԾԱՆԴՅԱՆ 125-ԱՄՅԱԿԸ

Ռուս ժեմագուշն բանաստեղծ Մ. Յու Լերմոնտովը ծնվել է 1814 թվին Մոսկվայում : Լերմոնտովն ապրել , ստեղծագործել է ռուսական ամենադուրամ ռեակցիայի Միկոլայ Լ-ի թագավորության շրջանում : Ռեուս պատանի, Լերմոնտովը խորապես ատել է քաղաքական ռեակցիան , ազնվատիրական իրականությունը : Լերմոնտովի պոեզիան լցված է զայրույթով դեպի Նրանց , ովքեր շղթայել էին ազատությունը և վորոնց ծանրության տակ հեծում էր մարդը : 1829 թվին 15 տարեկան Լերմոնտովը գրում է իր նշանավոր « Թուրքի գանգատը » :

« Վայրենի այն յերկիրն արդյոք դու գիտե՞ս ,
Ուր դաշտն ու պուրակ բարկ շողերի տակ ծաղկում են
թռչնած » :

Ուր տուրք են տալիս անհոգությանն ու նենգությանը
ստոր շարության ,

Ուր փոթորկվում են բնակիչների սրտերը տենչով ,

Յեվ ուր հանգես են գալիս յերբեմն

Ուղեղներ և սառ և կարծր վոնց քար .

Ասկայն թախիծը հնչում է նոցա հչորությունը ,

Յեվ վաղ է հանգչում նրանց մեջ յեղած հուրը բարության .

Այնտեղ շատ շուտ է կյանքը ծածրանում և մարդկանց
համար ,

Այնտեղ խնդությանը հետևում է հանգիմանություն ,

Ուր շղթաներից և ստրկությունից հեծում է մարդը

Բարեկամ , յերկիրն այդ ... իմ հայրենիքն է :

(« Թուրքի գանգատը » 1829 թ .
Թարգմ . Լ . Մեյֆոն .

« Թուրք » անվան տակ , այստեղ յենթադրվում է ռուս իսկ հայրենիքը , ուր մարդն է հեծում ստրկությունից ու շղթաներից : Ինչ թե Թուրքիան է , այլ Ռուսաստանը : Անունների ազգային փոփոխությունը տրված է ցենզուրայի հալածանքներից , ու արգելքներից ազատվելու համար :

Լերմոնտովը տեսնում էր սոցիալական անհավասարությունը , հենց իրեն ինքնակալության մեջ , ինչը բերել էր մարդկանց ստրկության :

61920 ա. շ .

2010

819-74

և տառապանք : Լերմոնտովի հեղափոխական գիտակցությունը կը
լինէր գեղաբարձական հեղափոխական շարժումն ու զաղափարները :
Լերմոնտովի հեղա փական գիտակցության համար խոշոր խթան է
անդիսացել գեղաբարձական զաղափարներն ու ձգտումներն արտահայ-
տող ռուսական հեղափոխական պոեզիան (Նիկոլեյեվ, Ադոլֆովիչ և
նրիններ) :

1830 թվին Ֆրանսիայում տեղի ունեցած հուլիսյան հեղափոխու-
թյանը Լերմոնտովը վերաբերվում է զերմ համակրանքով : Նա արձա-
գանքում է 1830 թ. ապստամբությանը և վաղջուստում է բարեկարգեր
գնացող հերոսներին :

« Հպարտներ, դուք նորից ապստամբեցիք,
Հանուն յերկրի անկախության,
Յեվ նորից ձեր առաջ ընկան
Բռնության ստոր վորդիք » :
(« 10 հուլիսի 1830 թ. »)

Լերմոնտովը կոչ է անում ապստամբներին պայքարելու
իրենց ապստամբական, անկախության համար, լինել հայրենիքի ա-
զատ վորդի, Թոթափել բռնակալի լուծը : Լերմոնտովի ֆաղափական
բողոքը արտահայտում էր Խուսափողների առաջավոր մարդկանց հեղա-
փոխական տրամադրություններն ու մտքերը :

Յերբ Միկայայ 1-ի թելադրանքով 1837 թ. հունվարին սպան-
վում է Պուշկինը : Լերմոնտովը « Պոետի մահը » բանաստեղծությամբ ա-
նելություն դարձնում էր համարձակ մեղադրանք է նետում Նիկոլայեվ-
յանն : « Պոետի մահը » բանաստեղծությունը մի ուժեղ շեշտակի հարված
էր Նիկոլայեվյանն : Նա լեցված է հեղափոխական խիզախ
ուզով, ուր հեղինակը մարտակոչ է ուղղում Պետրբուրգին, նրա
բարձր հասարակությանը և մեղադրում նրանց սպանության մեջ :
Նա հակադրում է հանձարին եղբայրությանն ու հասարակությանը, չնա-
այն « հանձարը », նա տրորված է բռնակալության կրուկների տակ : Նա
գրում է :

« Սեռավ պոետը, պատմի այդ գերին,
Ընկավ ցրտարոմած ասեկոսեյով,
Կրճթում գեղակը, ժարակը փրճի,
հպարտ Գուլից ցամ խոնարհելով » :

Ինչու, ինչու, նա ձեռք մեկնեց գնումներին խաբէրա,
Կեղծ խոսքերին, գգվանքներին համատարով աներկբա...
(« Պոետի մահը »)

Լերմոնտովի, նրա հեղափոխական ռոմանտիզմով հագեցված
անկախ համար տեղի ունեցած շեշտակի հարվածն էր :

Ջերմերիկայի

Ֆաղափական ռեալիզմի պայմաններում Լերմոնտովը զգում է
իրեն մենակ : Միայն հեղափոխական գեղաբարձական, գեղեցիկության և
պրատամբությունից հետո նրանցից մի մարդ ցարի կրթականով գլխավոր
իսկ մյուս մարդ ֆելեց գեղի հեռավոր ափսոսները զատապարտելով
տաժախակի, աշխատանքի : « Դեռևս ուժեղ անպարտված, առգետմ գաժան
ռեալիզմի պոետը, իր շուրջը հարմարաւ ձորք էր վորդում և նա լցու-
նէր Խուսափողությամբ ու Թախծով, յերբ տեսնում էր ռեալիզմի Գա-
ժան արհաւիրքները : Դառաւ նրա մոտ յնչեղ են անկուճային, պետքի
տակաւ տրամադրութեան, անմիջապէս, Թախծողութեան, ամեն
նորեք հարցեր, վորոք, միայն ըն են հոգին ու սառցապատել արտա-
քայց հիմնականում այդ մտեւորները չեն, վոր բնորոշում են Լերմոնտովի
ստեղծագործությունները : Նրա ստեղծագործությունները լին կյանքի
հշմարտութեամբ, գեղի կյանքն ունեցած անհագ սիրով, նա սիրում էր
յերկրային կյանքը, հայրենիքը և պայքարում էր այն բանի համար
վորպեսզի մարդն այնտեղ ապրի ազատ, ինչպես լեռների ազատ արձիգը
առանց բռնակալ լծի : Լերմոնտովը տխրութեամբ էր համակվում,
յերբ տեսնում էր ռուսական ժառանգի քաժան մորակի տակ հե-
ծող յերիտասարդութունը, իր հաշակավոր « խոհեր »-ում նա գրում է :

« Տխրութեամբ եմ նայում մեր սերնդին,
Նրա գալիչը, կամ զատարկ է կամ խաղար... » :

Քեյսնային հրացած էր այս տողերով : Նա նշում է, վոր
նրանք « Գրեւմ են արյունով » : Լերմոնտովի բազմաթիւ պոեմաներից
արժանի յե հիշատակել նրա « Պեյլը », « Մժիրի », « Յերբ կաշառնակի
մասին », վորտեղ արտահայտվում են մարդկային հզոր ձգտումները,
անհողորդ կամքը և գեղի ապստամբութեն ու կյանքն ունեցած բոլոր
կիրքը : Սակայն նրանց չորապատող սոցիալական իրավիճարը, բայց
տախա մարդուն ստեղծելու յերջանիկ կյանք և վտանակի էր տեղի
նրանց լավագոյն ձգտումները : Նրա « Մժիրին » լին յե ապստամբ
տենչանքով, նա պատրաստ է ընդունել մահը միայն ինչ ազատ
ստրկության շքաներից և նա պատրաստ է պայքարի :

« Յեւ քիչ եմ արեւել և այն ել գերի,
Սկսպես յերկու կյանք մի աղմկաւի,
Յեւուն կյանքի հետ, վոր տեսել եմ, ձեր,
Յեւ կփոխելի թե հնար լիներ,
Յեւ լալ մի մաքի ուժ եմ իմացել
Սի, բայց բոցալաւ միայն եմ ունեցել
Նա ինչպես մի վորդ ապրել է իմ մեջ
Կրճել է հոգիս, մարել հոգիս վորդ »

իմ ցնորքները թռչրել, տարել է
 Այս նեղ խցերից անդորր աղոթքի,
 Այն վեհ աշխարհը, կովի, աղմուկի,
 Ուր վոր ժայռերը թափշում ամպերում,
 Ու մարդիկն այնպես ազատ են ապրում":

(„Մծիրի" թարգմ. Հով. Թումանյան)։

Մրա մոտ չկա անհատականություն նշույլն անգամ, չկա ատելու
 թյուռն դեպի մարդը, „Մծիրին" լեցված է անհուն սիրով դեպի բնությունը
 և, դեպի հարապատենքը, դեպի գեղեցիկը: Իր կյանքի վերջում, 1840 թ.,
 լերմոնտովն ստեղծում է սքանչելի ռեալիստական մի վեպ՝ „Մեր ժա-
 մանակի հերոսը", ուր ռեալիստական վրձինով տրված է նիկոլայեվյան
 ռեակցիայի ժամանակաշրջանի ազնվական ինտելիգենցիայի անկումը:
 Բեթնակին նկատում է, վոր լերմոնտովը չի իշխանականացնում իր հերո-
 սին, նրան ևս հատուկ է ազնվական դասի բնորոշ գծերը՝ եգոիզմ, յեսս
 սիրություն, ատելություն դեպի մարդը. նա իր անձնական բաժանուն-
 թյան համար պատրաստ է խորտակել ուրիշի կյանքը, սակայն Պեչո-
 րինը և յե հակասություններով, յերկվությունով, նրա հոգեկան անդորրը
 խոռովված է: Լերմոնտովը դեպի Պեչորինն ունի ռեալիստական մոտեցում:
 Պեչորինը չգիտե կեղծել, նա չի ձգտում ծածկել իր արատները և նա
 համարձակ աչքերով նայում է ուղիղ դեպի ճշմարտությունը: Մրա մեջ
 պարփակված է հսկայական կամքի ուժ, անսպառ ենթագիտ, գործելու
 անվերջ ձգտում, սակայն նրա հախուռն կրքերը, նրա ծով ցանկություն
 ներք չեն գտնում իրենց գործելաշարժը. Հնարավորության և ցան-
 կություն միջև ընկած է մի խորխորատ և նա ծնում է միտ անբավա-
 կան: Որերով նա տուն չի վերադառնում, մեկ տեսնում է և նրան
 սրարշավ հովապի հետևից վազելիս, և մեկ էլ ուղիղ դեպի սուրա-
 ցող գնդակը ընթանալիս: Մա սպառում է իր կուտակած ուժե-
 րը և այնուամենայնիվ չի կարողանում գտնել իր տեղը, դրանից
 նա նյարդանայնում է, չարանում և ինչպես Բեթնակին է ասում,
 չմանվում է այն շոգենավին, վորը կործանում է իր շորս կողմը
 և անվոր մահուկներին: Այսպիսով Պեչորինը ծնւմ է հասարակե-
 թյան մեջ վորպես „ավելորդ մարդ", վորպես „ավելորդ մարդկանց"
 ընդհանուր շրթայի մի ողակ:

1841 թվին լերմոնտովն իր հեղափոխական քաղաքական
 հայացքների համար աքսորվում է Կովկաս: Մեկնելուց առաջ նա գրում
 է իր նշանավոր տողերը.

„Մնաս բարձր, Ռուսիա աշտոտ,
 Յերկիր ստրկաց և տերերի
 Յեվ մունդիրներ դուք յերկնագույն,
 Յեվ ժողովուրդը նրանց գերի:"

Գուցե Կովկաս լեռնորոշ,
 Թագչեմ յես քո փառաներից,
 Նրանց աչքից ամենատես,
 Վողջալուր ահանջներից "
 (Թարգմ. Լ. Մելիքովյան)։

Ճարի թելադրանքով լերմոնտովը 27 տարեկան հասակում
 ապանվում է Ասարիսովի հետ ունեցած մենամարտում:

Այդպես մեռավ ռուս մեծագույն բանաստեղծը:

Այժմ մեր ազատ ու յերջանիկ յերկրի խորհրդային ժողովուր-
 դը սիրո մեծ զգացումներով է նշում մեծ պոետի ծննդյան 125-
 ամյակը: Մրա յերկերը, Մրա հնչյունը զգացումներով և բանաստեղ-
 ծությունները լցված են ատելությունով դեպի ճորտատիրական, ինքնա-
 կալություն կարգերը և միաժամանակ հագեցված են անհուն սիրով դե-
 պի ժողովուրդը: Լեհա թե ինչու լերմոնտովը յեղել է մեզ համար մոտիկ,
 հասկանալի ու սիրված ամենից:

ԻՆՁՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԶԵԿՈՒՑՄԱՆ

ՊԼԱՆԸ

Մեթոդական ցուցմունքներ Մ. Յու լերմոնտովի

Ձեռքի 125-ամյա կի առթիվ

Զեկուցման ժամանակ անհրաժեշտ է կանգ առնել հետևյալ
 մոմենտների վրա:

1. Կենսագրական տեղեկություններ լերմոնտովի կյանքի ու գոր-
 ժունեյություն մասին:
2. Տալ նկարագրություն լերմոնտովի ժամանակաշրջանի մասին
 Ռեկաբրիտների ապստամբությունը և նրանց պարտությունը 1831
 Այնուհետև 1830 թվականների քաղաքական ռեակցիան, քաղաքա-
 լաժանքները Ռուսաստանում, Միկոլայ 1-ին ռուսական ժառ-
 և ինքնակալության լծի ծանրանումը աշխատավորական մասսա
 վրա:
3. Ռեկաբրիտների պոեզիայի աչքեցությունը լերմոնտովի
 լերմոնտովի առաջին ստեղծագործությունները, նշել հս-
 պես նրա 15 տարեկան հասակում գրված „Թուրքի գանգառ"
 հուլիսի 10, 1830 թ" ֆրանսիական հեղափոխությունը և „Պ.
 մահը" ստեղծագործությունը, վորպես սոցիալական — քաղաքա-
 ղողոք տիրող կարգերի դեմ: Այնուհետև նրա „Մծիրին", վոր

և պայքարում ապստամբյան համար ստիպելով շրջաններից ապստամբ լա համար:

4. Պուլիկի և Բայրոնի պրեզուդյունը լեռնատուփի վրա:

5. Զեկուցման ժամանակ անհրաժեշտ է բնութագրել ուսումնական տեղերը, ինչպես անկախապես արամադրություններից լեզուն մի բանաստեղծի, ընկճված հոգով ու մարմնով, այս տալ նրա երջանակները, այսինքն՝ վերհիշված մոմենտների առկայությունը հանրության (մեկնակցություն, թախծոտություն և պեսիմիզմ), փորձել սակայն չեն փորձում նրա պոեզիան: Յուրյ տալ լեռնատուփին, փորձել ստիպել բնական լուրջյան գեթ պայքարող անհաշտ մի բանաստեղծի, փորձել չնայած ցուրի ու նրան ջրգայատող ազնվականների հալածանքներին, վայր չի դրել չենքը և պայքարել է ուսումնական ժողովրդի ապստամբյան համար:

6. Լեռնատուփի ստեղծագործությունները և նրա նշանակությունը մեզ համար: (Զեկուցման ժամանակ հանդիսների համար կարողալ ցայտուն կտորներ լեռնատուփի բանաստեղծություններից, հատկապես նրա «Ժողովրդի գանգատը», «Պոետի մահը», «Մծիրի», «Առաքատը» և ուրիշները):

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԵՄԸ

Մ. Յու. Լեռնատուփի ծննդյան 125-ամյակի առթիվ

Յուզահանդեսն ունենալու յե իր վերնագիրը, որինակ՝ «Առաքատը մեծագույն բանաստեղծ Մ. Յու. Լեռնատուփի ծննդյան 125-ամյա հոբելյանը»:

Ինչ նյութեր են անհրաժեշտ ցուցահանդեսի համար:

1. Գրքային ֆոնդի ընտրություն
Ազատագործել գրքեր, թերթեր, ամսագրեր և իլյուստրացիաներ (հետևել միևեկ հոկտեմբերի 15-ը լույս տեսնող բոլոր գրքերին, թերթերին, ամսագրերին ուստի պետք չէ լեռնատուփին վերաբերող բոլոր հոդվածները և նրա հայտնի թարգմանությունները): Յուզահանդեսն բաղ-ացած է լինելու հետևյալ միջոցներից:

ա) 1830 թվականների արտագրությունը, բաղաժանան ձեռն-անձ: Այդ մասում փակցրած ունենալ լեռնատուփի 1829 թվին գրած «Ժողովրդի գանգատ» բանաստեղծությունը:

Պուլիկի մահը, նրա արձագանքները գրականության մեջ, յատեղ փակցրած ունենալ լեռնատուփի «Պոետի մահը» բանաստեղ-ծությունը:

բ) Գեղարվեստական գրականություն — լեռնատուփի ստեղծա-վածքները, լեռնատուփի լեզուն:

գ) իլյուստրացիոն մաս... այստեղ ունենալ նաև լեռնատուփի մեծագիրը նկարը:

դ) Գրականություն լեռնատուփի մասին:

ե) Ունենալ լեռնատուփին վերաբերող թերթերի կտրվածքներ և լրում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ

ՅՈՒՑԱԿ

Մ. Յու. Լեռնատուփի ծննդյան 125-ամյակի առթիվ

1. Լեռնատուփը հայ գրականության մեջ

ա) Լեռնատուփի ստեղծագործությունների հայտնի թարգման-ությունները:

Լեռնատուփ Մ. Յու. — Առաքատ
«Աղբյուր» (ամսագիր), Թիֆլիս 1888, № 5-6, էջ 253

Լեռնատուփ Մ. Յու. — Յերբ մեղք՝ ծփում է արտը վուկե շող (շափածո) — Թարգմ. Ալ. Ծատուրյան
«Մուրճ», Թիֆլիս, 1891, № 7-8, հունիս-ոգոստոս, էջ 867.

Լեռնատուփ Մ. Յու. — Ահով նայում եմ, յես ապագային (շափածո), Թարգմ. Ալ. Ծատուրյան,
«Մուրճ», Թիֆլիս, 1893, № 5, մայիս, էջ 750.

Լեռնատուփ Մ. Յու. — Կալանավորը (շափածո), Թարգմ. Ալ. Ծատուրյան, «Մուրճ», Թիֆլիս, 1899, № 4-5, էջ 403.

Լեռնատուփ Մ. Յու. — Ռեվ (արևելյան լեռնատուփ), Թարգմ. Սարգսյանց, «Աղբյուր» և «Ճա-րալ» հանդեսներ, Թիֆլիս, 1891.

Լեռնատուփ Մ. Յու. — Յերեք արմավենի (արևելյան ազնվագու-թյուն), Թարգմ. Սուրեն Վահու-նի, «Խորհրդ. գրական», մայիս-հունիս 1939 թ. № 5-6, էջ 193-194.

Լեռնատուփ Մ. Յու. — «Վոչ, յես Բայրոն չեմ...» (գրակ. թերթ), Յեր. 1934 թ. № 27, էջ 3

Լեռնատուփ Մ. Յու. — Պուլիկի մահը...
«Մուրճ», Թիֆլիս, 1891, № 7-8, էջ 867.

Լերմոնտով Մ. Յու. - Մծիրի , թարգ. Հ. Թումանյան .

Ծառուբյան Ա. - Ռուս բանաստեղծները . Պուշկին և
Լերմոնտով , Մոսկվա . 1905 .

Հոգվածներ Լերմոնտովի մասին (հայ գրականության մեջ)

Կրուպսկայա Մ. Կ. - ինչն էր դուր գալիս Լենինին
գեղարվեստական գրականությանը .
(Հիշատակություն Լերմոնտովի վրա
պես Լենինի սիրելի բանաստեղծ
ներից մեկի մասին) : « Խորհ. հայա-
տան » , Յեր. 1930 № 93 էջ 3 .

Զորյան Ատ. - Ալեքսանդր - Շիրվանյան (հայտ-
ված հուշերից) : Այնպես Լերմոն-
տովի « Մեր ժամանակի հերոսի »
վերաբերմամբ Շիրվանյանի ունե-
ցած կարծիքի մասին : « Ավանգարդ » ,
Յեր. 1938 , ռգոստ. 8 .

Զորյան Ատ. - Պուշկինի պրոպան , (Լերմոնտովի
վրա Պուշկինի թողած ազդեցու-
թյան մասին) . « Գրական թերթ » ,
Յեր. 1937 , № 5 , էջ 4 .

Թումանյան Նվ. - Հոգ. Թումանյանը Եղվական
խնդիրների մասին : (Թումանյանը
մի նամակում գրում է Լերմոնտովի
վրա իր կրած ազդեցության մասին) .
« Գրակ. թերթ » , Յեր. 1936 , № 22 ,
էջ 2 .

819-74

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵԼԵԿԱՆԱԼ

ԲԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՒՐՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՒՐՅԱՆ / ՍԵՐՈՒՐՅԱՆ ԴԱՐԱՆ

ՍԵՐՈՒՐՅԱՆ ԴԱՐԱՆ

12 ՍՈՒՎԱՆՅԱՆ

0020242

3928

« Ազգային գրադարան »

NL0020242

